

On eren Súbur i Tolobis

Ignasi Mª Muntaner

L'arqueòleg Miquel Tarradell diu que Súbur¹ és el "nom d'una ciutat de Catalunya, d'època romana, de la qual hom només sap amb seguretat que era a la costa entre Barcelona i Tarragona". I afegeix, "És corrent la [seva] identificació amb Sitges, sense cap base documentada"². Però malgrat el respecte que mereix Tarradell, dir de Súbur que "només se sap amb seguretat que era a la costa" té tan poca base com dir que Súbur era a Sitges, afirmació que el mateix Tarradell rebutja.

Pomponi Mela, Gai Plini el Vell i Claudi Ptolemeu

Entre els escriptors antics, només parlen de Súbur Pomponi Mela, Plini el Vell i Ptolemeu, i cap d'ells diu si era a la costa o a l'interior. No obstant això, convé veure el que aquests autors diuen de Súbur, perquè pot ser que en els seus escrits hi hagin detalls que ajudin a localitzar aquesta ciutat ibèrica.

Pomponi Mela va ser el primer autor romà que va escriure un tractat de geografia. Era andalús, de Tingentera avui Algèries. Degué néixer a finals del segle I aC i va morir, sembla, en la segona meitat del segle I dC. Va marxar a viure a Roma, on, pels volts de l'any 45, va escriure el tractat *De situ orbis*, dit també *Chorographia*, que és una descripció de les regions del món i de la seva població. A *De situ orbis* parla d'Hispania, Gàl·lia, Germània, Àfrica, Àsia i fantasieja sobre unes regions temperades situades a les antípodes del Mediterrani. La seva obra és una recopilació de noms de llocs tretos d'altres textos, als quals afegeix algun breu comentari. Plini el Vell el cita i va ser molt admirat en el Renaixement.

Gai Plini Segon, dit Plini el Vell, va néixer al nord d'Itàlia, a Como, a la riba del llac del mateix nom. Sent adolescent va marxar a Roma, on seguí la carrera militar i va viatjar, a més d'altres llocs, a Hispania, on va recórrer la Tarraconense i la Bètica. Va escriure, cap a l'any 77, una *Naturalis historia*, obra enciclopèdica sobre la geografia, zoologia, botànica i mineralogia de la terra, els costums humans i la medicina. Morí tràgicament l'any 79, durant l'erupció del Vesuvi que sepultà Pompeia. Quan va començar l'erupció, era a Nàpols, va anar a ajudar els damnificats i, mogut per la curiositat, s'acostà al volcà i un núvol tòxic el va ofegar.

I finalment, Claudi Ptolemeu. Es creu que va néixer, cap a l'any 100, potser a Ptolemais Hermiou, a l'alt Egipte. Sembla que va passar la seva vida a Alexandria. Era entès en òptica i musicologia, però va destacar sobretot com a matemàtic, astrònom i geògraf. De la seva quinzena d'obres, les més importants són la *Megalé syntaxis* i la *Geographia*. La *Megalé syntaxis*, coneguda pel seu nom àrab d'*Almagest*, és una obra d'astronomia. En la *Geographia*, acabada entre 150 i 160, situa sobre el globus terrestre, que imaginava més petit del que és en realitat, i dona les seves coordenades, unes 6.300 poblacions del món aleshores conegut, entre

elles Súbur. Claudi Ptolemeu va morir a Alexandria cap a l'any 170.

Ptolemeu i el meridià 1° 45' E

Ptolemeu esmenta Súbur en el capítol VI del llibre II de la seva *Geographia*, quan parla de la Tarraconense. Cita les tribus catalanes de la costa Tarraconense, els ilerjavons a les terres de l'Ebre, els cossetans al camp de Tarragona, els laietans al Barcelonès i els indigetes a l'Empordà. I esmenta dues ciutats cossetanes, Tàrracon (Tarragona) i Súbur.

Dels laietans n'anomena quatre, Bàrcinon (Barcelona), Baetulon (Badalona), Dilúron (Iluro, Mataró) i Blanda (Blanes). També parla del riu Rubricatus, el Llobregat, que col·loca equivocadament entre Barcelona i Badalona, i al nord de Badalona el promontori Lunarium, probablement el Montgat. En terres indigetes, esmenta les ciutats d'Emporiae (Empú-

ries) i Rhodae (Roses), i els rius Sambrocat (potser el Ter) i Clodianus (el Fluvià). I finalment el Veneris *templum*, el temple de Venus, que ha de ser Portvendres.

Ptolemeu assigna coordenades a tots aquests llocs de manera que ofereix la possibilitat de situar Súbur calculant a quina distància segons ell estava Súbur de Tarragona i Bar-

Notes

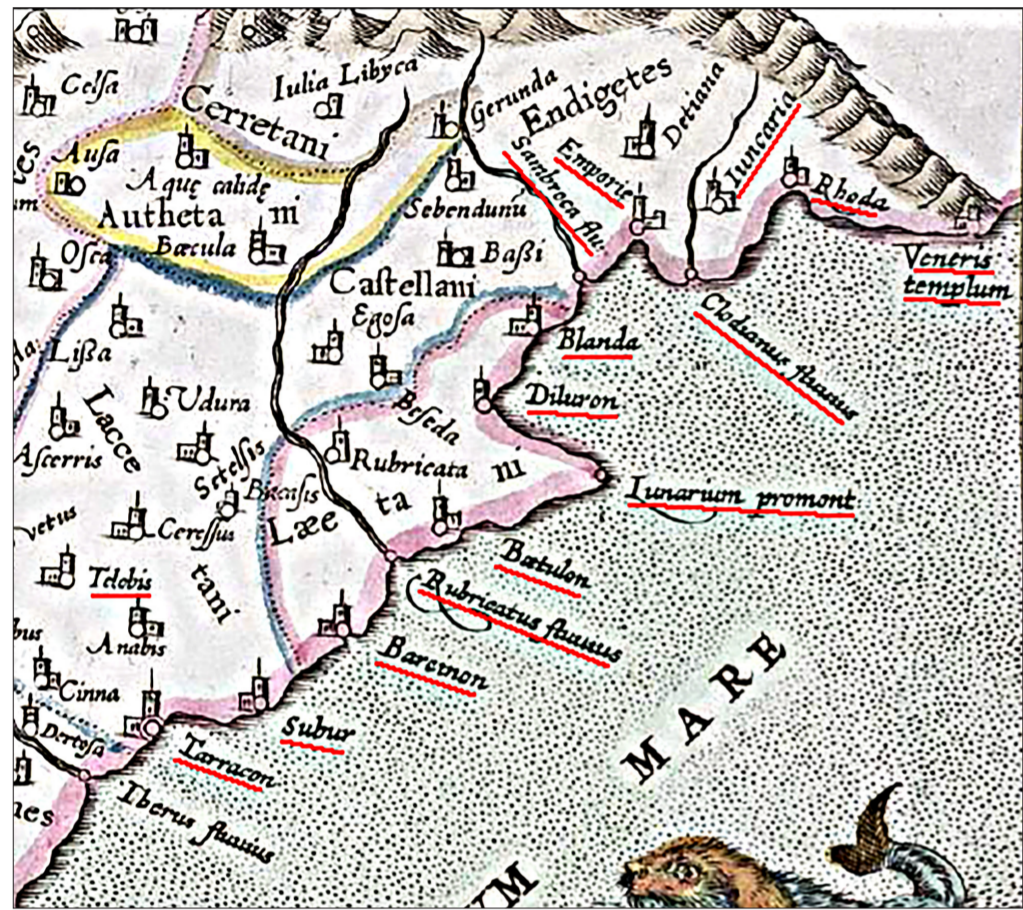
1. La GEC, i també Coromines a l'*Onomasticon*, escriuen Súbur sense accent. En canvi, Coromines l'accentua a *Lleures i converses d'un filòleg*. Segons Alberich i Ros (Joan Alberich i Montserrat Ros: *La transcripció dels noms propis grecs i llatins*, Barcelona (Enciclopèdia Catalana) 1993, p 152 n° 232), "els noms en llatí -ur... es transcriuen de l'acusatiu llatí acabat en -ur(em) (>català -ur), i tenen accent en la penúltima síl·laba: ... Súbur"
2. *Gran Enciclopèdia Catalana* vol XIV, Barcelona (Enciclopèdia Catalana S.A.) 1980 p 18. Notes

celona. Segons Ptolemeu, el meridià de Tarragona és el 16° 20', el de Súbur el 16° 50' i el de Barcelona el 17° 15'. No són graus i minuts actuals, però ens indiquen les distàncies que creia Ptolemeu que hi havia entre Tarragona i Súbur i entre Súbur i Barcelona. Segons Ptolemeu, Tarragona distava 55' de Barcelona, minuts repartits en 30' de Tarragona a Súbur i 25' de Súbur a Barcelona.

Traduint aquests minuts a percentatges, la distància que hi havia entre Tarragona i Súbur era el 54'54% de la distància entre Tarragona i Barcelona i la distància entre Subur i Barcelona el 45'45%. I finalment, aquests percentatges es

poden convertir en quilòmetres. Si la distància que hi ha entre el meridià de Tarragona i el de Barcelona és de 75'86 km, el 54'54% d'aquests kilòmetres, és a dir el tros entre Tarragona i Súbur, són 41'38 km, i el 45'45%, és a dir el tros entre Súbur i Barcelona, són 34'48 km.

Segons això, el meridià que, en coordenades actuals, està 41'38 km a l'est del de Tarragona i 34'48 km a l'oest del de Barcelona, és el meridià 1° 45' E. En aquest meridià és, doncs, on Ptolemeu situava Súbur ³. De nord a sud, el meridià 1° 45' E passa aproximadament per Piera, Sant Jaume Sesoliveres, Lavit, Lavern, La Granada, Sant Cugat Sesgar-

↑ Tros d'un mapa de Mercator amb els noms de la costa catalana esmentats per Ptolemeu.

↑ Situació, a la costa i en el recorregut de la via Augusta, de 8 ciutats conegudes de les 10 que esmenten Mela i Plini.

rigues, L'Arboçar, Canyelles, Ribes i acaba al mar una mica l'est de Vilanova. És a dir, passa pel Penedès.

No es pot oblidar, però, que els càlculs de Ptolemeu són només aproximats i que contenen un cert percentatge d'error⁴, de manera que, per a trobar el lloc on era Súbur, és convenient, per a més seguretat, tenir també en consideració una franja de terres a banda i banda del meridià 1° 45', per exemple 5' a l'est i 5' a l'oest, és a dir des del meridià 1° 40' fins al meridià 1° 50'.

Mela, Plini i els seus itineraris

Ara bé, les terres que al Penedès hi ha entre aquests dos meridians són un espai força ampli, d'una superfície d'uns 590 km², amb una vintena de pobles habitats i una bona quantitat de jaciments arqueològics, tots els quals podrien ser Súbur, i ajudaria molt a localitzar aquesta població saber si hi ha alguna o algunes parts d'aquest territori on amb més probabilitat pugui ser Súbur que no en la resta. Vegem, doncs, si en diuen alguna cosa els altres dos autors antics que a més de Ptolemeu han parlat de Súbur, Mela i Plini.

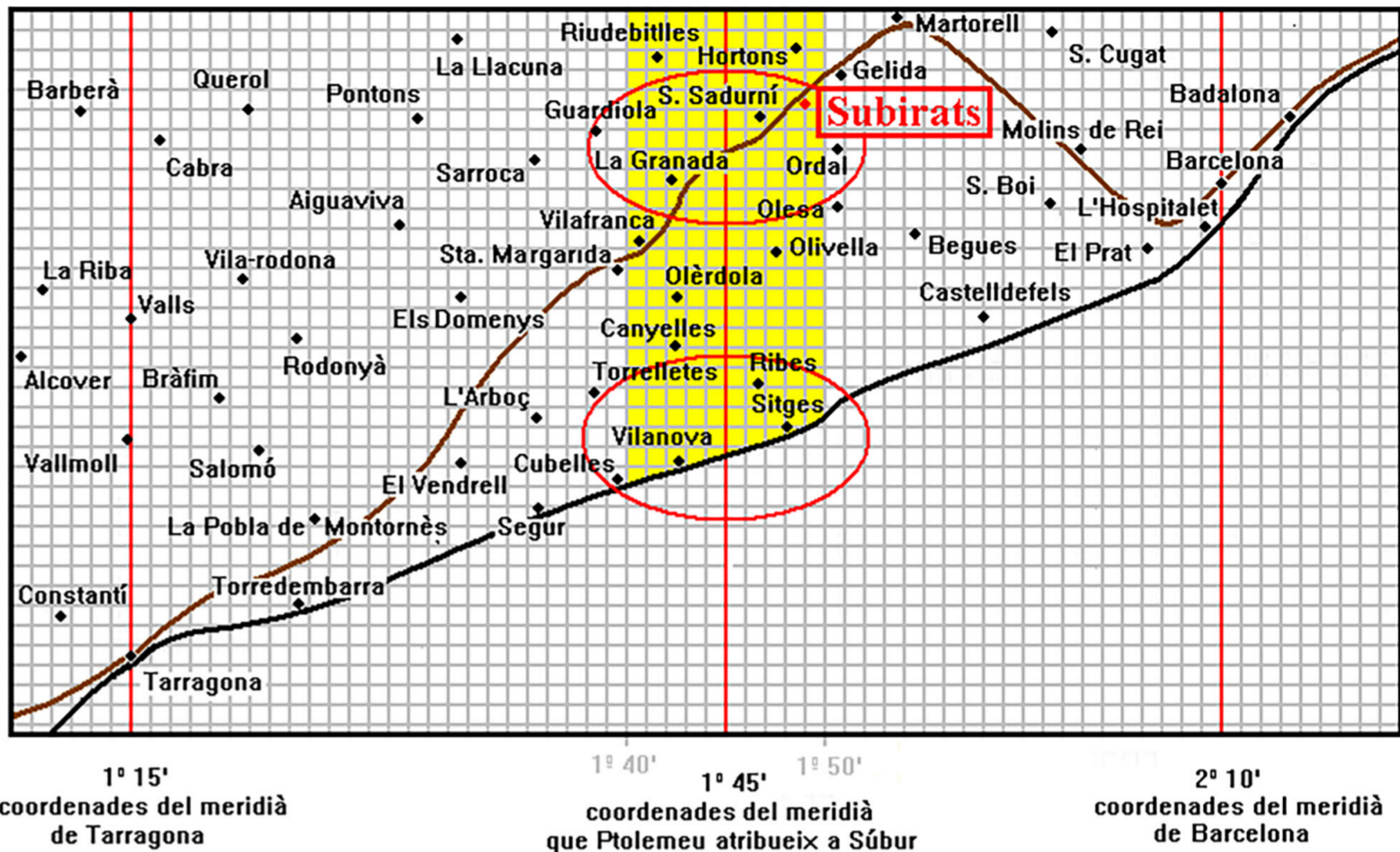
Si Ptolemeu utilitza coordenades per a situar les ciutats i accidents geogràfics, Mela i Plini ho fan per mitjà de llistes de ciutats i accidents geogràfics. Com una mena d'itineraris. Un i altre devien conèixer el territori. Mela hi degué passar quan va anar a Roma des de la seva Andalusia natal i Plini quan va recórrer la Tarraconense camí de la Bètica. És lògic, doncs, pensar que el que diuen deu correspondre als seus records de viatgers ⁵.

S'ha dit repetidament que Súbur era a Sitges. Tant, que des de fa molt temps és coneix Sitges com la Blanca Subur. Altres han cregut que era a Aderró, a la platja de Vilanova, o Cubelles, o Segur de Calafell, en aquest cas per la semblança de nom entre Segur i Súbur

A *De situ orbis* ⁶ Pomponi Mela diu: "A prop de Cervera [a la Marendà], hi ha una roca [el cap de Creus] que fa entrar el Pirineu mar endins, després el riu Ticis [Tec] junt a Roses, el Clodianum [Fluvià] al costat d'Empúries, llavors ve el mont Iouis [el massís de Montgrí], el qual, en la part que dóna a ponent, té una altura de roques que s'aixequen ràpidament a trossos curts, com graons, i que s'anomenen escales d'Aníbal. Des d'aquí fins a Tarragona, les ciutats són petites: Blanes, Iluro [Mataró], Badalona, Barcelona, Súbur i Tolobis. I els rius són petits: al litoral de Barcelona, el Baetulo [Besòs], i el Llobregat al costat del mont Iouis [Montjuïc], i entre Súbur i Tolobin, el Maius Entre les ciutats marítimes d'aquestes costes hi ha l'opulentíssima Tarragona" ⁷.

L'itinerari de Mela va de nord-est a sudoest, el de Plini, en la *Naturalis historia* ⁸, en direcció contrària, de sudoest a nord-est. Diu: "La regió cessenana té la colònia Tarragona, obra dels Escipions com Cartago ho fou dels cartaginesos. La regió dels ilergetes ⁹ amb la ciutat de Súbur i el riu Llobregat, a partir del qual hi ha els laietans i els indigetes. A la costa, la colònia Barcelona també dita Favència ¹⁰, els pobles de ciutadans romans Badalona i Iluro [Mataró], el riu Arnum [la Tordera], Blanes, el riu Alba [potser el Ter], Empúries, en dues parts, la dels antics habitants i la dels grecs que descendien dels focues ¹¹, el riu Ticier [potser el Ter]. A 40.000 passos d'ell, hi ha la pirenàica Venus [Portvendres] a l'altre cantó del promontori [el cap de Creus]" ¹².

Amb els dos itineraris de Plini i Mela es pot fer una llista de 21 topònims ¹³, 10 d'elles són ciutats. Aquestes ciutats són,

↑ Les dues àrees, tocant al meridià 1° 45' E, on amb més probabilitat poden ser les restes de Súbur

del Pirineu cap al sud, Portvendres, Cervera, Roses, Empúries, Blanes, Iluro (Mataró), Badalona, Barcelona, Súbur, Tolobis i Tarragona. Vuit són ciutats conegudes i estan localitzades, per tant, si el seu recorregut segueix alguna pauta, és lògic pensar que prolongant aquesta pauta es pot arribar al territori on hi havia les dues ciutats no conegudes ni localitzades, Súbur i Tolobis.

A on porten els itineraris de Mela i Plini

La primera característica comuna a aquestes deu ciutats és que són costaneres, i aquest és el motiu pel qual molts han pensat que Súbur i Tolobis també devien ser-ho. S'ha dit repetidament, per exemple, que Súbur era a Sitges. Tant, que des de fa molt temps és coneix Sitges com la Blanca

Subur. Altres han cregut que Súbur era a Aderró, a la platja de Vilanova, o Cubelles, o Segur de Calafell, en aquest cas per la semblança de nom entre Segur i Súbur ¹⁴. I ja hem vist que l'arqueòleg Miquel Tarradell deia, que encara que no estava demostrada "la identificació de Súbur amb Sitges", sí que, "amb seguretat, Súbur era a la costa". Per tant, una primera opció seria situar Súbur en el meridià 1° 45', o a prop seu, i a la costa.

Però hi ha una segona característica, tan evident com la de ser ciutats costaneres, i és que seguien el recorregut de la via Augusta ¹⁵. I aquesta és una evidència que no es pot negligir ni deixar de banda. Després d'entrar a Catalunya pel Portús, la via Augusta es bifurcava en un punt entre Caldes de Malavella (Aquis Voconis) i Hostalric. Una de les dues branques, probablement la més antiga, passava per l'interior, més o menys per Granollers i Sabadell, i deixant de banda Barcelona, anava fins a Martorell (Ad Fines).

L'altra branca seguia per mar un recorregut paral·lel. Vorejant la costa, entrava a Barcelona i, passada Barcelona, tombava cap al nord per la vall del Llobregat i anava també a Martorell. I a Martorell, les dues branques, convertides ja en una única via Augusta, passaven el Llobregat pel pont dit avui del Diable, entraven al Penedès, travessaven la comarca, i més enllà d'El Vendrell es dirigien a mar per arribar a Tarragona.

Així doncs, dins de la franja centrada pel meridià 1° 45' on Ptolemeu situa Súbur, hi ha dues zones en les quals hi ha més probabilitats de trobar aquesta ciutat ibero-romana: o bé a la part sud, a prop de la costa, o bé al nord, a l'alt Penedès, al costat de la via Augusta. Sembla que quan els romans travessaven Catalunya, preferien anar per terra més que no navegar a prop de la costa ¹⁶, i per tant, cal pensar que els itineraris Mela i Plini descriuen un recorregut que passa per l'interior. Però no en podem estar segurs i, com que hem esgotat to-

Notes

- 1 2 El meridià actual de Tarragona és l'1° 15' i el de Barcelona el 2° 10'.
- 3 Les coordenades de Ptolemeu no són exactes. No poden ser-ho perquè Ptolemeu no va anar a les més de 6.000 poblacions que esmenta en el seu llibre. Ptolemeu calculava les coordenades dels llocs que cita tenint en compte el temps que els viatgers tardaven a anar d'un lloc a un altre. Per a fer-ho, disposava de la gran quantitat d'informació, procedent dels escrits de viatgers i geògrafs, que hi havia a la biblioteca d'Alexandria i de la informació oral que li podien proporcionar els navegants de pas per Alexandria, un dels ports més importants del Mediterrani. De totes maneres, de les terres que Ptolemeu esmenta a la *Geographia* de les que tenia informació més abundant i contrastada, i per tant més correcta, era de les més properes, és a dir les de les costes del Mediterrani, entre elles la Tarraconense i en la Tarraconense Súbur.
- 4 És significativa la manera com Mela descriu aquest tros del seu itinerari: "D'aquí a Tarragona, les ciutats són *petites*, ...els rius *petits*...". Sembla estar parlant de llocs que ha vist personalment.
- 5 Pomponius Mela: *De corographia libri tres*, llibre II 6.
- 6 "A Cerveria, proxima est rupes quae in altum Pyrenaem extrudit, dein Ticis flumen ad Rhodam, Clodianum ad Emporias, tum mons Iouis, cuius partem occidenti adversam, eminentia cautium quae inter exigua spatia ut gradus subinde consurgunt, Scalas Hannibalis adpellant. Inde ad Tarraconem parua sunt oppida Blande, Iluro, Baetulo, Barcino, Subur, Tolobis, parua flumina

- 7 Baetulo, iuxta Iouis montem Rubricatum in Barcinonis litore, inter Subur et Tolobin, Maius. Tarraco urbs est, in his oris maritimarum, opulentissima."
- 8 Caius Plinius Secundus: *Libri naturalis historiae*, llibre III paràgraf 21.
- 9 És una equivocació de Plini. El territori dels cessenans o cosssetsans anava de Tarragona al Llobregat, el dels ilergetes era a les terres de Lleida.
- 10 El nom complet de Barcelona era Julia Augusta Faventia Pia Barcino.
- 11 Els focues eren naturals de Focea, ciutat situada en l'actual costa oest de Turquia, una mica al nord d'Esmirna. Van comerciar per tota la Mediterrània i cap a l'any 600 aC van fundar Marsella i vers 580 aC Empúries. I l'any 333 aC, focues marsellesos van fundar a la banda nord del golf on ja hi havia Empúries, la ciutat de Roses.
- 12 "Regio Cessetania. Colonia Tarracon, Scipionum, opus sicut Carthago Poenorum. Regio Ilergetum, oppidum Subur, flumen Rubricatum, a quo Laetani et Indigetes. In ora autem colonia Barcino cognomine Fauentia, oppida ciuium romanorum Baetulo, Iluro, flumen Arnum, Blandae, flumen Alba, Emporiae, geminum hoc ueterum incolarum et graecorum qui phocaensium fuere suboles, flumen Ticier. Ab eo Pyrenaea Venus in latere promunturii altero XL."
- 13 Són el riu Ticis (Tec?), Portvendres, Cervera (de la Marendà), Mataró, riu Besòs, Badalona, Barcelona, Montjuïc, riu Llobregat, ciutat de Subur, riu Maius (Foix), Tolobis i Tarragona. Per a la

- 14 controvertida interpretació dels noms de rius, vg Pelayo Negre Pastell, *Los nombres de los ríos Muga, Fluvià y Ter*, a *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses* I (1946) p 172-206.
- 15 Per a Aderró (Vilanova) vg. Celestino Pujol *La costa ilergetica y las thermas de Calafell* a *Boletín de la Real Academia de la Historia* VI (1885) p 179s, i Àlvar Caixal i Anna Castellano *Una aproximació documental i etimològica al jaciment ibèric i romà de Darró (Vilanova i la Geltrú)* a *Miscel·lània Penedesenca* 20 (1995), p 229 i 236. Per a Cubelles vg Albert Ferrer *El problema de la situació de Subur a Ampurias VII-VIII (1945-1946)* p 369) i Caixal / Castellano al *text citat* p 235. I que era a Segur de Calafell, ho diu, entre altres, Pujades segons Miguel Cortés López, *Diccionario geográfico-histórico de la España antigua* III, Madrid (Imprenta Real) 1836, p 398.
- 16 Almenys des del segle VI aC, a la banda oriental de la península Ibèrica, un ample camí carreter anava des dels Pirineus fins a Alacant. Des d'Alacant entrava a Andalusia i acabava a Cadis. Tenia el nom de via Heràclia, en record de la mitològica anada d'Hèrcules més enllà de Gibraltar, on va lluitar amb el gegant Geriò. Quan el 218 aC els romans van desembarcar a Empúries, aquesta via els va facilitar la conquesta de la Tarraconense, i en els anys en què van anar ampliant el seu domini sobre Hispània, van convertir la via Heràclia en una autèntica calçada romana. En els anys que van del 8 al 2 aC, Augusta la va reparar i millorar i aleshores se'n va dir via Augusta.
- 17 Vg. *Via Augusta* a *Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure*.

↑
Porta d'accés durant el procés de treball.

Nuvau. Pel que fa a l'assessorament tècnic, l'arquitecte Oscar Valverde redactor del Projecte Executiu i Joan Garcia Targa, arqueòleg i coordinador del Projecte del Castellot. Pel que fa a la supervisió institucional l'Eva Piñol del Consell Comarcal del Garraf i l'Òscar Villas de l'Ajuntament de Sitges.

L'objectiu del projecte era aturar l'avançat estat de deteriorament de la porta d'accés i el mur perimetral sud sobre el que descansa un dels extrems de la volta de canó per la que s'accedeix a l'interior de la construcció. De forma complementària, es vol millorar l'accés des del GR i afegir unes pilones de fusta i cordes que delimitin el camí d'accés i la presència d'un banc davant del mur est de l'edifici, tot destinat a facilitar les visites de les persones interessades.

Els punts d'actuació: la porta d'accés

A l'extrem sud-est de la construcció es localitza la porta d'accés a la construcció que presenta un avançat estat de deteriorament i gran perillositat en el cas que persones vulguin accedir a l'edifici. Es tracta d'una porta amb volta de canó i un accés amb arcada feta amb dovelles, perdudes en la seva pràctica totalitat.

Com a fase prèvia a l'actuació sobre la porta s'ha efectuat un sondeig arqueològic que ha permès aixecar el potent enderroc que recolza sobre nivell de circulació amb els carreus originals. Aquest fet fa que es tingui que dur a terme una actuació puntual més extensa del previst en aquest punt centrada en:

- Excavació de l'enderroc que es troba a 1.5 metres respecte de la vertical de la porta d'accés per exhaurir la possibilitat de documentar altres esgraons de l'entrada i part de les pedres de l'arcada desplomades sobre l'accés a l'edifici.
- Posteriorment es van recuperar la totalitat dels esgraons disposats en trams en rampes successives de la porta i es va restituir una part de la volta de canó.
- Restitució d'una part de la volta de canó. Es va efectuar la restauració d'ambdós brancals de la volta reposant pedra que cobriria la roca natural. Posteriorment i per mitjà d'una cintra de fusta, es va restituir para de la volta d'accés a la construcció.
- Durant els treballs de neteja i restauració del brancal esquerra de l'arcada de la porta s'han posat al descobert els

↑
Final dels treballs a la porta del Castellot.

dos orificis rectangulars que servien per col·locar les dues tranques per enfortir la porta de fusta d'accés per la seva part interior.

El segon punt d'actuació sobre el Castellot és el mur perimetral en la seva banda sud que presentava bona part del parament buit de material i amb un alt risc de col·lapse. Es va procedir a reomplir aquest espai amb pedra per tal de consolidar aquest tram del parament i de l'arrencament de la volta de canó de l'accés a l'edifici en aquest punt.

Pel que fa a la localització d'un banc per descansar al replanell que es localitza davant del mur principal del Castellot, finalment es va procedir a la restauració d'un tram de mur en pedra per que fes les funcions de banc, evitant d'aquesta manera introduir un element aliè a l'entorn tant pel que fa al disseny, com pel material.

Pel que fa a la restauració s'ha seguit el mètode tradicional d'ús de materials locals, tant la pedra que formava part dels enderroc, com la barreja de calç hidràulica (NHL-5) i sorra local, en una proporció de 3 de sorra per un de calç. Donat que s'ha reposat pedra i refet la porta en el brancals, dovelles, etc, també s'ha marcat la diferència entre la part conservada i l'afegida per mitjà d'una malla de tonalitat blava que finalment s'ha cremat per tal que quedi més integrada al conjunt, però que serveixi per marcar aquesta diferència rellevant.

L'entorn i l'accés al Castellot

A banda de la restauració de la porta i l'actuació sobre el mur perimetral sud, el condicionament de l'accés a la construcció des del GR que passa a peus de Castell requeria de punts d'actuació que es van materialitzar en la disposició d'un seguit d'esgraons sobre la roca natural, la delimitació del camí amb pilones cilíndriques de fusta lligades amb corda.

Per efectuar una neteja de l'entorn de l'accés al Castellot de Garraf es va dur una màquina retro-mixta de l'empresa sitgetana Maza que va permetre fer aquesta tasca, així com la compactació de la rampa d'accés a la part on s'han construït els esgraons per superar la zona on la roca aflora de forma més evident.

Durant el procés de treball es va documentar una estructura circular, possiblement un forn, donat que si s'observa al voltant del mur un espai amb terra cremada. Esperem que en un futur es pugui excavar l'interior de la construcció.

agenda

DEL 20 DE MAIG AL 4 DE JUNY

Fotomaig 2023

A diversos espais de la vila.

DISSABTE 17 DE JUNY

Xerrada sobre els

Acords de Pau a Colòmbia

des de Sitges Solidari i conjuntament amb Amnistia Internacional per, Rosario Vázquez, presidenta de la Taula Catalana per la Pau a Colòmbia.

A les 18h.

DISSABTE 9 DE SETEMBRE

Conferència i taula rodona

Dones/Música/Sitges

DIVENDRES 6 D'OCTUBRE

Presentació del llibre

Els Indians Catalans

de Tate Cabré

A les 19h.

DIVENDRES 27 D'OCTUBRE

El compromís de Joan Brossa amb la catalanitat

A càrrec de Glòria Bordons i dins els actes del Correllengua 2023.

A les 19h.

Totes les activitats es realitzaran a la Sala d'actes del G.E.S. Espai Cultural Pere Stämpfli (carrer d'en Bosch 9)

Valoració general

Tot la feina intensa duta a terme pels professionals de l'empresa Vall i Vall queda se'n dubte molta feina per donar un manteniment a la construcció:

1. reposició de pedra sota la torre semicircular de la banda oest del conjunt
2. aixecament de tot l'enderroc generat per l'empresa Fecsa-Endesa quan es van construir les dos torres elèctriques
3. excavació dels espais exteriors i interiors del Castellot per conèixer les formes de vida dels seus ocupants i
4. excavació del forn circular de la part inferior del camí d'accés.

Esperem que els treballs en aquesta important estructura del nucli de Garraf duts a terme els darrers anys tingui continuïtat a curt o mig termini amb el compromís de les institucions locals i comarcals i de les empreses com Promsa., que ja van col·laborar en els treballs efectuats l'any 2018.

A banda de les intervencions sobre l'edifici seria adient l'estudi de l'entorn més proper per documentar possibles estructures addicionals, tant altres forns, como construccions en pedra, sitges d'emmagatzematge, etc.